

societatem tanquam membrum eiusdem. Quare, si libere ordinem socialem servare nolit, vel vi ad eundem servandum cogendus est vel tandem a corpore societatis abscindendus, si aliter securitas publica conservari non possit (*S. Thom.* 2, 2, q. 64, a. 2 ad 3).

CAPUT IV.

DE IURE INTERNATIONALI.

ARTICULUS I.

DE IURE INTERNATIONALI IN GENERE.

§ I. QUID SIT IUS INTERNATIONALE.

642. 1. Ius *internationale* saepe etiam vocatur ius *gentium*. *Veteres* nomine iuris gentium alio sensu utebantur.

a) *S. Thomas* cum iurisconsultis romanis nomine iuris gentium intellegit eam partem legum positivarum, quae continet conclusiones necessarias ex lege naturali ideoque duplicem habet fontem obligationis. Hoc ergo ius gentium praecipue versatur circa relationes internas civium eiusdem civitatis, sive ad se invicem sive ad totam civitatem. Sic v. g. praecpta: non esse furandum, non esse occidendum, secundum *S. Thomam* iuris gentium sunt (n. 247 et 381).

b) Posteriores scholastici post Tridentinum nomine iuris gentium intellegunt ius aliquod intermedium inter positivum et naturale, quod scl. est adeo propinquum iuri naturali, ut homines facile in eo convenerint, quamvis solo iure naturae nondum sit validum. Ius gentium etiam hoc sensu magnam partem versatur circa relationes internas civitatum (n. 246).

2. *Hodie* e contra nomine iuris gentium (*Völkerrecht*) intellegitur *complexus iurium et officiorum* (vel legum), quae *relationes diversorum populorum (civitatum) inter se spectant*; ad evitandam aequivocationem vocatur ius *internationale*, i. e. ius inter diversas nationes vicens. Igitur a iure gentium hac significatione excluduntur iura et officia, quae relationes hominum intra eandem civitatem spectant. Nos hic loquimur de iure gentium in sensu recentiorum, ut significat ius inter-

nationale, et nomine gentis intellegimus populum politice independentem.

3. Dividitur ius gentium seu internationale:

a) in *naturale* et *positivum*. *Naturale* comprehendit ea officia et iura, quae vi solius legis naturalis inter diversas societates civiles existunt; *positivum* ea, quae vel consuetudine vel libera conventionem (pactis) orta sunt. *Positivum* subdividi potest in ius internationale *particulare* et *universale*, prout vel inter omnes populos (saltem cultos) viget vel solum inter quosdam. Ius internationale naturale necessario est universale.

Nos hic de iure internationali *naturali* potissimum agemus.

b) In ius internationale *publicum* et *privatum*; prius respicit relationes civitatum qua talium, seu quatenus sunt communitates; posterius respicit relationes civium diversarum civitatum inter se. Subiecta iuris internationalis publici sunt civitates ipsae, non monarcha neque cives; subiecta vero iuris internationalis privati sunt homines privati. Interdum nomen iuris internationalis restringitur ad ius publicum.

c) In ius *pacis et belli*. Aliae enim sunt mutuae relationes intra diversas civitates tempore belli et aliae tempore pacis.

643. *Schol.* Falso quidam asserunt (*Fouin*, Elem. phil. mor. 307) veteres cum *S. Thoma* et *Suarezio* docere: ius gentium esse *totum* positivum mere humanum, sumendo ius gentium pro iure internationali. Nominem enim iuris gentium veteres non intellegunt ius internationale, sed aliud quid, ut iam pluries monuimus. Quod ius internationale naturale agnoscant, evidens est ex iis, quae disputant de iustitia belli. Audiatur quomodo *Suarez* de relationibus perfectarum communitatum inter se loquatur: «Indigent [communitates] aliquo iure, quo . . . recte ordinentur in hoc genere communicationis et societatis. Et quamvis *magna ex parte hoc fiat per rationem naturalem*, non tamen sufficienter et immediate quoad omnia; ideoque aliqua specialia iura potuerunt usu earundem gentium introduci» (De leg. l. 2, c. 19, n. 9).

§ 2. EIUS EXSISTENTIA PROBATUR.

THESIS C.

644. Exsistit ius internationale naturale tum privatum tum publicum.

(Moralphil. II 696 sqq.)

PARS I. Quoad ius privatum.

Prob. Est praeceptum naturale evidens et omnes omnino homines obligans: suum cuique tribuendum esse. *Atqui* quilibet homo per ipsam naturam multa potest vocare sua (n. 238). *Ergo* omnes homines obligantur haec eidem tribuere, i. e. servare illaesa vel, si iniuste sunt ablata, restituere.

Et re quidem vera praecepta: non esse occidendum, non esse furandum etc., non solum prohibent occisionem iniustam hominis huius vel illius nationis, sed occisionem iniustam simpliciter.

645. PARS II. Quoad ius publicum.

Prob. 1. Illud principium: suum cuique tribuendum, est prorsus universale et non solum obligat respectu individuorum, sed etiam respectu societatum quarumcumque; neque solum obligat singulos homines, sed etiam societates quascumque, sive privatas sive publicas. *Atqui* etiam societates civiles multa possunt naturaliter, i. e. independenter a consensu aliarum civitatum, vocare sua, v. g. territorium, certum numerum civium, formam regiminis, magistratus, aedificia publica, independentiam etc.

Huc accedit, quod civitatum iura publica laedi non possunt, quin etiam laedantur iura privata. Sic princeps vel dynastia saepe habet ius possidendi auctoritatem politicam, et subditi habent ius, ne aliis subiciantur contra suam rationabilem voluntatem.

Prob. 2. Deus, auctor naturae, non solum vult exsistere civitates, sed etiam eas inter se varias relationes inire. Id cognoscimus ex eo, quod singulae civitates plerumque sibi non ad omnia sufficiunt, et ideo connaturaliter variae relationes et commercia inter eas oriuntur. *Ergo* Deus etiam debuit velle ea, quae requiruntur, ut civitates possint recte

exsistere et ordinate cum aliis inire relationes; ad quod opus est praesidio iurium et officiorum.

Prob. 3. Exsistit ius internationale positivum saltem inter civitates cultas, v. g. in Europa. *Ergo* exsistit inter easdem etiam ius naturale.

Prob. antec. Practice saltem hoc ius positivum omnes agnoscunt, quamvis in theoria aliqui negent, v. g. Ed. de Hartmann, Lasson. Et sane, si nulla essent inter civitates iura et officia saltem positiva, exsisteret merum ius fortioris, et potentiores possent iuste quaelibet audere.

Prob. cons. Ius positivum internationale non potest consistere sine iure internationali naturali. Ius enim illud positivum non potest oriri nisi pacto vel conventione. *Atqui* si nullum datur ius naturale inter gentes vigens, pacta internationalia vim nullam habent. Supposito enim, quod praeceptum naturale: pacta esse servanda, inter civitates non valeat, civitas ex se non potest se ita obligare, ut non possit postea pro libitu a pacto resilire. Porro si inter quasdam nationes viget ius naturale, viget inter omnes civitates.

Obi. Contra argum. 2. Quae in hoc argum. asseruntur, pugnant cum iis, quae supra (n. 478 collat. cum n. 433, 4) dicta sunt. Nam ibi dictum est civitatem esse societatem *perfectam*, i. e. ordinatam ad perfectam sufficientiam vitae humanae sibi sibi sufficientem ad hunc finem. Hic autem dicitur civitatem sibi non sufficere. *Ergo.*

Resp. Nego assert. Ad prob. dist. mai.: Ibi dictum est civitatem esse sibi sufficientem ad suum finem hoc sensu, quod non indigeat alia societate, cui ipsa ut membrum inseratur et subordinetur, *conc. mai.*, sibi sufficientem absolute sub omni respectu, ita ut non possit indigere aliis societatibus aequalibus, *nego mai.* et *contradist. min.*

ARTICULUS II.

DE GENTIUM IURIBUS ET OFFICIIS.

THESIS CI.

646. Iura et officia connata diversarum societatum civilium sunt aequalia.

Prob. Omnes societates civiles habent eundem finem, eandem potestatem et essentiam. *Ergo* etiam eadem sunt om-

nium iura et officia per ipsam *naturam* ipsis collata. Iura autem *acquisita* possunt esse varia; immo fieri potest, ut una gens quoad aliqua ab alia dependeat, v. g. quoad solutionem tributorum.

THESIS CII.

647. Praeter officia iuridica inter gentes etiam existunt officia caritatis.

Prob. Singuli homines se mutuo amare tenentur. Ergo a pari etiam hominum societates hunc amorem sibi debent. Nam quod singulis per essentiam convenit, per unionem socialem non tollitur. Et profecto, sicut singuli homines sunt membra eiusdem magnae quasi familiae humanae, quae Deum habet auctorem, legislatorem et finem ultimum, ita etiam singulae civitates sunt quasi membra composita, organica huius familiae similibusque officiis inter se continentur.

648. Coroll. Ergo illa principia «Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris», et «Quod tibi fieri desideras, alteri facias», etiam inter societates civiles vigent. In hoc tamen est differentia inter amorem mutuum, quem privati et quem societates civiles sibi debent, quod saepe persona privata ex amore alterius suum proprium bonum temporale neglegere possit, dum e contra princeps in simili casu bonum societatis sibi commissae bono alterius societatis praeferre teneatur.

649. Schol. 1. Iura gentium particularia fere ad haec revocari possunt:

a) Quaelibet societas civilis habet ius *se conservandi* in suo esse. Hoc sequitur ex thesi. Praeterea si singuli cives habent ius se et sua bona conservandi, idem profecto ius societati quoque attribuendum est, cum bonum ipsius societatis sit etiam bonum eorum, qui illam componunt, nec possit societas destrui, quin bonum singulorum violetur. Habet ergo quaelibet societas civilis ius, ne extranei ipsa invita, nisi ex iure aliquo potiore, se in eiusdem res internas ingerant, legitimam auctoritatem in suis functionibus impediunt, ipsi difficultates pariant (v. g. fovendo rebelliones). A fortiori habet ius suam existentiam, suum territorium, suum honorem

contra hostiles aggressiones per vim defendendi vel vindicandi et in hunc finem arma et milites comparandi. Falsum est ergo posse civitates europaeas v. g. in Africa sine iniuria eos populos, qui iam in societate civili etsi imperfecta vivunt, invitos sua independentia politica vel suo territorio privare;

b) habet quoque ius *se libere perficiendi*. Hinc potest acquirere *dominium* et ideo etiam terras et res nullius occupare. Praeterea habet potestatem iura civium suorum, dum apud exteros versantur, tuendi eorumque bono illaesis alterius societatis iuribus prospiciendi, atque in hunc finem legatos mittendi, cum aliis foedera ineundi etc.

Schol. 2. Per se patet his iuribus unius gentis ex parte aliarum respondere officia *iuridica*. Officia vero *caritatis* et *beneficentiae* praecipua inter diversas gentes sunt, ut non solum se mutua benevolentia prosequantur, sed etiam data occasione se iuvent et promoveant, si id sine magno damno proprio fieri queat. Si igitur aliqua gens ab hoste invaditur aut bello intestino laceratur, caritas postulat, ut populi vicini ei succurrant, saltem auxilium petenti. Ex quo intelleges recte principium moderni liberalismi de *non-interventu* ab Ecclesia (Syllabo thes. 62) damnatum esse.

Schol. 3. Quaeri hic solet, num una natio possit aliam cogere ad commercium cum ipsa ineundum. Haec quaestio identica est cum altera, num aliqua natio *ex iustitia* obligetur ad commutationes cum aliis nationibus faciendas. Quod generatim, solo casu gravissimae necessitatis excepto, negandum videtur, quamvis et caritas et prudentia generatim tale commercium postulare possint. Talia autem officia caritatis coactioni non sunt obnoxia.

Quaelibet autem societas per se ius habet importationem alienarum mercium, si id necessarium sibi videatur, prohibendi vel saltem impositis tributis ex parte impediendi.

ARTICULUS III.

DE FOEDERIBUS.

(Meyer, Institut. iuris nat. II, n. 712. Moralphil. II 693.)

650. 1. *Foedera* vocantur *contractus inter diversas societates perfectas initi*. Civitas, sicut quaelibet societas sui iuris,

est persona moralis, independens, ideoque habet ius cum aliis civitatibus contrahendi, eodem modo sicut homines privati inter se contrahere possunt.

Iuris autem huius exercitium pertinet ad eum, cui cura reipublicae commissa et qui suprema potestate in eadem instructus est. Nemo enim societatem ligare potest nisi ipsa societas vel eius superior. Itaque contractus, qui pro societate aliqua initur a personis non habentibus auctoritatem vel mandatum, tam diu non obligat ipsam societatem, donec a legitima auctoritate approbatus fuerit. Eiusmodi contractus publici nondum approbati *sponsiones* vocari solent.

2. Quoad *valorem et liceitatem* foederum eadem valent, quae de contractibus generatim dicta sunt (n. 404 sqq). Itaque foedera de re illicita, vel quae iuri aliorum repugnant, v. g. de aliqua gente iniuste subiuganda, de rebellione in alia societate fovenda etc., per se sunt invalida. Falsum itaque est, quod Bluntschli asserit, foedera, quae foederibus antiquioribus cum alia gente initis repugnant, de se non esse invalida, nisi gens laesa eorum executioni se opponat. A forma regiminis validitas vel liceitas foederum per se non dependet.

3. Quemadmodum obligatio contractuum generatim, ita etiam *vis obligandi foederum publicorum* ex lege naturali ultimatim repetenda est. Falsae itaque vel otiosae sunt disputationes, quas doctores iuris internationalis hodie texunt circa quaestionem, quodnam sit *fundamentum iuridicum obligationis foederum*. Reiecto iure naturali tum pro singulis hominibus tum pro societatibus civilibus valido, nullum datur solidum fundamentum foederum publicorum, ideoque quilibet potest iisdem stare, quamdiu id sibi expedire visum fuerit, id quod Ed. de Hartmann aliique explicite concedunt.

651. 4. *Foedera valida sunt, etsi ex metu gravi iuste incusso inita fuerint.* Quid autem censendum de foederibus *metu iniusto* extortis? Respondent auctores fere communiter etiam his foederibus standum esse (*Reuter*, Theologia mor. p. 3, tract. 4, c. 5, q. 4). Rationem afferunt, quia, si haec foedera non servarentur, pax inter gentes consistere non posset

seu nullus esset finis bellandi. Plerumque enim utraque natio belligerans se iniuste laesam existimat, et cum superiorem non habeant, ad quem lis deferri possit, nullus esset bellorum finis, nisi pacta illa servarentur.

Fortasse distinctio adhiberi potest. Si de iniustitia foederis non omnino certo constat, eidem procul dubio standum est. Id probat ratio allata. Si vero iniustitia foederis plane certa est, pars victa non *vi foederis ipsius*, sed aliunde obligatur ad standum suis promissis. Nimirum haec foedera iniusta *aggressorii iniusto* verum *ius*, v. g. in provinciam raptam vel in tributa, quae sibi iniuste promittenda curavit, non conferunt; immo tenetur ille ex se etiam post foedus initum iniuriam reparare. Hinc etiam pars victa non tenetur ex iustitia erga iniustum oppressorem. Id indubium prorsus videtur. Nec potest obici bonum commune. Nam nihil magis ad bonum commune necessarium est, quam ut omnium iura sarta tecta serventur.

Pars autem victa et iniuste laesa tenetur foederi stare non ex iure, quod victor sibi acquisivit, sed *propter necessitatem boni communis*. Hinc obligatio servandi foedus non videtur esse obligatio iustitiae commutativae, sed legalis, et ipsum foedus respectu huius obligationis non tam habet rationem causae quam condicionis, qua posita legis naturalis obligatio oritur ob bonum commune.

Praeterea populus iniuste laesus obligatur ad foedus servandum non absolute, sed sub conditione tacita: *nisi exurgat postea alia iusta causa belli*, qua nanciscatur occasionem rem suam recuperandi.

Schol. Quoad *iura legatorum* ex sola lege naturali nihil praeceptum videtur, quam ut iis plena libertas et securitas in sui muneris exercitio concedatur. Mutuum enim commercium per legatos aut internuntios generatim prorsus necessarium est, ideoque lex naturalis iisdem iura ad munere rite fugendum necessaria tribuere dicenda est. Igitur non subiciuntur iurisdictioni eius gentis, apud quam versantur, neque impediri possunt, quominus cum iis, a quibus missi sunt, mutuum epistularum et nuntiorum usum habeant. Iure quoque fruuntur, ut eo in honore habeantur, quem ipsorum

munus seu persona, quam repraesentant, exigit. Nullum autem ius habent, perniciem gentis, apud quam versantur, nefarie moliendi aut eius iura violandi, ei iniuste inimicitias conflandi, rebelliones excitandi etc. Ideo per se a gente, apud quam talia moliuntur, e finibus eiici possunt, si eorum princeps eos ipse remove et punire recuset. Per consuetudinem tamen aut per foedera varia iura positiva iis conceduntur, quorum tractatio ad institutum nostrum non pertinet.

ARTICULUS IV.

DE PRINCIPIO NATIONALITATIS.

Expendendum hoc loco occurrit aliquod principium a recentiore liberalismo inventum ad pervertendum ordinem civitatum existentem.

THESIS CIII.

652. Principium nationalitatis quod vocant, sive sensu illimitato et absoluto sive sensu aliquo restricto intellegitur, falsum et perniciosum est.

(Moralphil. II 709.)

St. Q. 1. *Populus* et *natio* (saltem si usum linguae latinae spectas) non idem significant. *Populus* vocatur multitudo familiarum *politice unita*. *Natio* vero (a nascendo dicta) nomen habet ab unione *physiologica*, proveniente ex unitate originis ab aliqua stirpe communi vel saltem ex communionem sanguinis et indolis. Genus enim humanum, licet ab eodem pari progenitum, mox in plura *genera (races)* se divisit. Haec genera, quorum a multis 5: caucasicum, mongolicum, malaicum, aethiopicum (Nigritarum), americanum (Indianorum), ab aliis multo plura numerantur, iterum dividuntur in varias tribus seu *nationes*, quae propter communem originem vel saltem propter communionem sanguinis, si plures tribus, licet diversae originis, paulatim inter se miscentur, specialem et sibi proprium corporis typum et animi indolem habent. Speciales characteres, qui nationalitatem constituunt, sunt fere: lingua nationalis, specialis corporis typus et animi

indoles (indoles vel ingenium nationale). Ex dictis *nationalitas* definiri potest: specialis corporis et animi indoles alicui familiarum multitudini vi communis originis et historiae hereditarie propria eamque ab omnibus aliis multitudinibus discernens. Omnia dein individua eiusdem nationalitatis collective sumpta constituunt *nationem*.

2. *Populus* et *natio* varie inter sese habere possunt. Fieri potest, ut aliqua *natio* tota eaque sola unum *populum* efficiat, id quod firmitati corporis socialis favet. Saepe tamen aliqua *natio* in plures *populos* dividitur, vel viceversa plures *nationes* in unum *populum* uniuntur. In hac ultima suppositione saepe quidem necessaria *populi* unitas ob membrorum varietatem deficit; quodsi tamen sufficiens supponatur politica cohaesio inter diversas gentes, talis unio variarum gentium omnimodae culturae et prosperitati prodesse potest.

3. Iam quaeritur, quatenam esse debeat relatio iuridica inter *populum* et *nationem*. Respondet recentior liberalismus suo principio nationalitatis, quod vel illimitato vel restricto aliquo sensu intellegi potest. Sensu *absoluto* sic enuntiari potest: *Quaelibet natio habet ius, ut ea tota et sola in unam civitatem uniatur idque non obstantibus iuribus quibuscumque*. Exemplum: *natio* italica habet ius, ut omnes eius partes, etiam eae, quae adhuc ad Austriam, Helvetiam, Galliam pertinent, in unam societatem civilem uniantur.

Sensu *restricto* intellegitur, si generatim quidem ut verum admittitur, attamen variae limitationes eidem adhibentur. Sic v. g. secundum *Mohl* principium nationalitatis enuntiandum foret: Nisi obstent pacta internationalia, quaelibet *natio* ius habet ad autonomiam et politicam unionem etiam per vim efficiendam, quando haec unio necessaria intellegitur, ut *populus* possit fines suos attingere, et probabile sit eos per illam unionem eamque solam attingi posse.

Secundum *Bluntschli* principium nationalitatis tum solum valet, cum a) aliqua *natio* capax est autonomiae politicae, b) eademque sufficientes vires habet ad hanc autonomiam per vim efficiendam. — De hac autem capacitate putat iudicium Dei in historia, i. e. ex mente liberalismi moderni ius fortioris, decidere.

653. PARS I. *Sensu absoluto.*

Prob. 1. Ex defectu sufficientis fundamenti. Nationalitas de se tantum praebet *aptitudinem* ad unionem politicam vel ad summum *convenientiam* quandam remotam et indeterminatam ad eandem. Talis autem convenientia non potest esse sufficiens titulus destruendi ordinem existentem *per vim*, praesertim cum adesse possint vincula politica aequae fortia vel fortiora quam nationalitas, v. g. vicinia habitationum, mutua indigentia, communis historia etc.

Prob. 2. Illud principium practice impossibilia postulat. *Ergo* . . . Hodie fere nulla natio eo modo politice constituta est, prout exigit principium nationalitatis, ergo totus ordo vigens esset pervertendus; et quomodo possent v. g. reliquiae nationis celticae in Gallia, Britannia, Hibernia in unum corpus politicum uniri, praesertim cum limites nationalitatis sint saepe incerti? Inde ansa praeberetur perpetuis perturbationibus ordinis socialis existentis.

PARS II. *Sensu restricto.*

Prob. Restrictiones, quas addunt Mohl et Bluntschli, sunt a) prorsus arbitrariae; b) valde vagae, ita ut securitatem publicam labefactent.

ARTICULUS V.

DE BELLO.

654. *Bellum* a Grotio definitur *status per vim certantium, qua tales sunt*. Strictiore sensu bellum vocatur *status gentium liberarum vel hominum independentium per vim certantium, qua tales sunt*, itaque excluditur bellum civile et rebellio.

Bellum dividitur in *iustum* et *iniustum*, *offensivum* et *defensivum*. Quoad posteriorem divisionem nota omne bellum aliquo modo esse *defensivum*, quia ultima causa cuiuslibet belli iusti est defensio et conservatio propria. Nihilominus sensu stricto bellum *defensivum* est illud, quod suscipitur ad iniuriam *in fieri* propulsandam; *offensivum* vero bellum susceptum ad iniuriam *iam factam* vindicandam vel reparandam. In vulgari sermone bellum est offensivum (aggressivum) ex parte illius gentis, quae primo vim alteri infert.

THESIS CIV.

655. *Bellum non est per se inhonestum.*

(*S. Thom.* 2, 2, q. 40. *Suarez*, Tract. de caritat. disp. 13. *Moralphil.* II 716.)

Prob. 1. Quoad bellum sensu stricto *defensivum*.

Quilibet potest se contra actualem aggressionem per vim tueri; idem ergo ius a fortiori societati civili competat necesse est.

Prob. 2. Quoad bellum *offensivum*. — Deus certe populis potuit dare licentiam bellum offensivum suscipiendi ad iura sua tuenda vel recuperanda. Ipse enim est dominus supremus vitae hominis et omnium iurium eiusdem. *Ergo* etiam per ipsam naturam hanc licentiam dedisse censendus est.

Prob. cons. Secus enim securitati et conservationi populorum non satis providisset. Privati homines possunt ad iura sua recuperanda auctoritatem publicam adire; societates civiles eiusmodi superiorem non habent. *Ergo* possunt ipsae per vim iura sua vindicare.

THESIS CV.

656. Condiciones ad belli licitatem requisitae sunt: 1. legitima auctoritas; 2. iusta causa; 3. debitus modus.

PARS I. *Legitima auctoritas.*

Hic agimus praecipue de bello offensivo. Nam rempublicam subito iniuste invasam vi defendere per se cuilibet privato licet. Legitima auctoritas est suprema potestas civilis.

Prob. Ius indicendi bellum pertinet ad ipsam rempublicam. *Ergo* saltem primario ad eum, cui cura totius reipublicae incumbit. Immo suprema potestas *sola* est legitima auctoritas. Nam indicere bellum offensivum solum licet ex causa publica et ad ipsius societatis iura vindicanda; nam privati possunt auctoritatem adire. Cura autem totius reipublicae pertinet per se ad eum solum, qui auctoritatem supremam habet.

657. PARS II. *Causa iusta.*

Haec potest esse triplex: a) *defensio* contra aggressionem actualem bonorum vel vitae subditorum ex parte hostium;

b) *reparatio damni* illati, scilicet ut, qui damnum grave intulit illudque resarcire recusat, ad eiusdem reparationem cogatur. Si damnum illatum sit leve aut reus id reparare velit, non adest sufficiens causa belli; c) *vindicta criminis commissi* vel, quod idem est, iusta *punitio* eius, qui iniuriam intulit nec reparare vult.

Prob. Sicut ad conservationem pacis intra eandem rempublicam auctoritati supremae ius puniendi delicta competit, ita idem ius necessarium est ad pacem inter diversos populos conservandam. Hoc autem ius in nemine esse potest nisi in superiore populi laesi. Bellum ex hac ultima causa susceptum vocatur proprie *bellum vindicativum*. Vindicta tamen solum eatenus licet etiam reipublicae, quatenus ad bonum commune societatis necessaria est.

658. PARS III. *Debitus modus belli gerendi.*

Prob. Nimirum requiritur: a) ut bellum non incipiatur, nisi certo constet alia via damnum vel iniuriam *resarciri non posse*, et nisi — id quod in priore iam fere continetur — prius fuerit indictum; b) non maius damnum inferre licet, quam assecutio finis, ob quem bellum suscipitur, postulat; c) etiam in ipso bello non licet adhibere media intrinsece inhonesta, v. g. mentiri vel directe occidere innocentes; d) quam primum finis belli obtentus est, omne ius bellandi cessat, quapropter ulteriora damna inferre non licet.

Schol. *Victoria* utpote factum mere materiale et valde fortunae casibus obnoxium de se nullum ius praebet, sed solum efficit, ut victor iura sua aliunde sibi debita prosequi possit. Igitur ex victoria *sola* non exurgit ius gentem devictam independentia privandi, ei urbes vel partem territorii auferendi vel hostes non resistentes occidendi.

ARTICULUS VI.

DE SOCIALI UNIONE GENTIUM.

(Moralphil. II 722.)

659. 1. Ex eo, quod natura hominis socialis non conquiescit in particularibus civitatibus efformandis, sed mutua indigentia

et inclinatio naturaliter diversas gentes ad varias inter se relationes sociales ineundas inducit, recentiores nonnulli concludunt genus humanum in maiorem usque tendere socialem unionem, donec tandem *unam civitatem vel rempublicam* ad analogiam Ecclesiae constituat.

2. Quodsi haec socialis gentium unio intellegatur *de societate civili sensu stricto*, praedicta conclusio falsa est. Divisio enim generis humani in diversas societates civiles in praesenti rerum statu necessaria est. Id vel inde cognoscimus, quod eiusmodi arcta socialis unio, qualem nomen status seu civitatis importat, inter omnes gentes moraliter impossibilis est. Quomodo enim possent v. g. eadem leges civiles pro omnibus mundi partibus adeo inter se diversis et dissitis ferri? Et quomodo possent homines adeo diversi et tanta locorum distantia separati ad conspirandum in eundem finem adigi?

660. 3. Si autem illa unio intellegatur de sociali aliqua unione mere *foederativa*, quae singulis gentibus plenam independentiam quoad res internas relinquat, eadem sententia admitti potest. Etenim quamvis etiam sine dicta sociali unione gentes se mutuo iuvare possint, tamen eiusmodi mera iuxtapositio multis litibus, bellis, diversarum inter se gentium odiis ansam praebet, neque semper ius debiliorum satis efficaciter tuetur. Ideo quaedam socialis unio sub aliqua communi auctoritate, quae relationes *internationales* ordinet, pacem et iustitiam inter diversas gentes custodiat, recte in intentione naturae sita esse dicitur. Hoc modo plurima bella vitarentur et totum humanum genus in unam magnam familiam coalesceret. Dubium non est, quin commercio inter gentes in dies crescente etiam eiusmodi socialis structura universalior magis magisque necessaria fiat.

4. Auctoritas suprema internationalis pollere deberet potestate legislativa, executiva, iudiciaria quoad relationes inter varias gentes. Secus enim finem suum efficaciter consequi non posset. Deberet quoque habere ius postulandi copias ad reprimendos contumaces necessarias. Obiectum activitatis huius auctoritatis esset dirimere controversias inter varias

gentes, statuere normas pro relationibus internationalibus seu condere *legum codicem*, in quo ius internationale tum naturale tum positivum contineretur, v. g. circa traditionem hominum sceleratorum, circa rationem commercii, circa evitacionem periculorum communium ex morbis contagiosis etc.

661. 5. Duo restant hoc loco animadvertenda:

a) Cum eiusmodi unio socialis, qualem descripsimus, pro tempore proxime futuro vix sperari possit, saltem constituentum esset *tribunal internationale*, ad quod pertineret *arbitrium* de litibus inter diversas gentes exortis. Hoc enim arbitrio plurima impedirentur bella populis adeo perniciosa. Praeses huius tribunalis quasi natus esset *S. Pontifex*. Nemo enim tantam securitatem praebet quoad iustitiam sententiae ferendae, nemo etiam tanta auctoritate morali apud omnes gentes fruitur quanta ille.

b) Etsi eiusmodi universalis inter gentes socialis unio recte ab auctore naturae per se intenta dicatur, id tamen diffidentum non est eam in praesenti condicione naturae lapsae, spectata humani generis divisione in tot falsas et inter se inimicas religiones, spectato etiam gentium egoismo et mutuo inter se odio, sine praesidio Ecclesiae catholicae, in cuius gremio omnes homines secundum Dei voluntatem velut fratres in unam magnam familiam congregari debent, vix firmam prosperamque futuram. Id igitur etiam intuitu internationalis humani generis prosperitatis totis viribus expetendum, ut omnes gentes in eius lumine ambulent eumque adorent, qui est rex saeculorum immortalis, cui soli honor et gloria.

INDEX ALPHABETICUS.

(Numeri indicis remittunt ad numeros marginales.)

- Abdicatio 612.
 Abstinentia 146.
 Accessio 388.
 Acedia 135.
 Aequiprobabilismus 204.
 Aequitas 144 244.
 Aequivocatio 299.
 Aequum 244.
 Aeternitas poenarum 173.
 Aggressorem an liceat occidere 304.
 Ahrens 14 512 638.
 Albertus Magnus 21 222 520.
 Alexander Natal. 204.
 Alphonsus S. 204 206 sqq 285 306.
 Altruismus 78.
 Ambrosius S. 382.
 Amicitia (affabilitas) 144.
 Amissio auctoritatis politicae 612.
 Amor (actus voluntatis) 35; — (passio) 38; — (virtus) 144; — benevolentiae et concupiscentiae 18 267; — Dei (virtus naturalis) 144; — erga Deum 267; — erga se ipsum 278; — erga proximum 144 293.
 Anarchismus 327 350 596.
 Appetitus naturalis et elicitus 12.
 Arendt 204 206 208.
 Aristippus 78.
 Aristocrazia 617 sqq.
 Aristoteles passim.
 Ars 137.
 Astutia 138.
 Auctoritas 428; — an sit forma societatis 429; — domestica 472; — civilis 482; — eius origo 486; — eius subiectum originarium 495 sqq.
 Audacia 39.
 Augustinus S. 13 15 118 126 153 210 302 503.
 Austeritates an repugnent officio curandi sanitatem 287.
 Autonomia Kantii 87 94 160.
 Avaritia 135.
 Ballerini-Palmieri 113 195 204 422.
 Balmes 442 496.
 Bafiez 613.
 Basilius S. 382.
 Bastiat F., de liceitate fenoris 424.
 Beatitudo 12; — obiectiva 16; — formalis 20.
 Becanus 21 100.
 Beccaria 634.
 Bellarminus 554 620.
 Bellum 317 655 sqq.
 Bentham 237 634.
 Beusch 404.
 Billuart 204.
 Bluntschli 525 650 652.
 Boedder B. 6 32.
 Boëthius 12.
 Bona externa an teneamur procurare 289.
 Bonaventura S. 21 113 222.
 Bonitas actuum humanorum obiectiva 66 72 90; — formalis 66 96; — actuum exteriorum 117.
 Bonum quotuplex 66 70 92.
 Bruin B. 334.
 Bruta an habeant iura 262.
 Caelibatus 439.
 Calumnia 309.
 Capart 327 353 373.
 Capitale 326 332.
 Carneades 61.